

Hur påverkar externa aktörer Vitrysslands utveckling?

Abstract

Denna studie avhandlar diffusion från externa aktörer och dess inverkan på Vitrysslands utveckling. Landets viktiga geopolitiska läge har gjort att trycket både från väst och öst ända sedan självständigheten har varit stort. För att specifikt granska dessa processer har en avgränsning till EU och Ryssland skett vad gäller externa faktorer. Vi granskar vad dessa två aktörers intressen i Vitryssland bottnar i och hur de försöker påverka utvecklingen. Vitryssland har överlag, sedan Lukasjenkas maktövertagande, rört sig bort från västvärlden och därmed bort från en utsikt till demokratisk utveckling och istället mot närmre integration med Ryssland. Studien presenterar viktiga händelser och faktorer som har lett fram till den nuvarande situationen – varför EU har misslyckats i sina försök till diffusion medan integrationen med Ryssland förblivit stark.

Nyckelord: diffusion, EU, Ryssland, Vitryssland, Lukasjenka.

Antal ord: 9 904

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	1
1.2	Avgränsning	2
1.3	Begreppsdefinitioner	2
1.4	Hypoteser och val av teori.....	3
1.5	Generaliserande ambitioner.....	4
1.6	Metod och material.....	4
2	Teori	6
2.1	Mottagarlandets del i diffusionen.....	7
2.2	Demokratisk diffusion ur EU:s perspektiv	7
2.3	Auktoritär diffusion ur Rysslands perspektiv.....	8
2.4	Kritik mot diffusionsteorin.....	9
3	Vitrysslands historia	10
3.1	Modern politisk bakgrund	10
4	Externa aktörer	14
4.1	Varför vill EU påverka?	14
4.1.1	Relationerna mellan Vitryssland och EU	15
4.2	Varför vill Ryssland påverka?.....	17
4.2.1	Relationerna mellan Vitryssland och Ryssland.....	18
5	Analys	20
5.1	De nuvarande relationerna mellan Vitryssland och EU respektive Vitryssland och Ryssland.....	20
5.2	Maktspelet mellan EU och Ryssland	21
5.3	Ett fjärde stadium?	22
5.4	Betydelsen av sanktioner.....	23
6	Diskussion	25
7	Referenser	27

1 Inledning

Sedan Vitrysslands självständighet 1991 har landet befunnit sig i centrum av en dragkamp mellan väst och öst där Vitrysslands viktiga geopolitiska läge gjort att de utsatts för stort tryck från båda håll. Vi finner Vitryssland ytterst intressant att analysera då landet skiljer sig från den europeiska normen. Efter berlinmurens fall 1989 finns det exempel på forna sovjetstater som övergett kommunismen och demokratiserats. Detta har inte skett i Vitrysslands fall, snarare har landet under 90-talet gått åt rakt motsatt håll, och landet kallas Europas sista diktatur. Varför ser det ut såhär?

Vi kommer i inledningskapitlet att presentera studiens syfte samt val av metod och studiens primära begreppsdefinitioner. Därefter presenterar vi i kapitel 2 diffusionsteorin vilket åtföljs av Vitrysslands historia i kapitel 4. I kapitel 5 applicerar vi sedan diffusionsteorin direkt på vårt studieområde där de externa aktörerna presenteras under vars ett avsnitt. I kapitel 6 besvarar vi studiens syfte och hypoteser vilket följs av en diskussion under kapitel 7 där vi sammanfattar analysen och de resultat vi kommit fram till.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att studera relationerna mellan Vitryssland och Europeiska Unionen (EU) samt Vitryssland och Ryssland. Detta innefattar i förlängningen även EU:s och Rysslands maktspel och hur det i sin tur påverkar Vitryssland. Båda parter har viktiga geopolitiska intressen i landet vilket visas tydligt genom den dragkamp om landet som utspelat sig ända sedan Vitrysslands självständighet. Sedan självständigheten har Vitryssland fungerat både som en bro men också som en separerande buffert.

När man analyserar länders politiska bana är det omöjligt att utesluta externa faktorer påverkan. Större och mer etablerade länder försöker alltid påverka utvecklingen i någon riktning. Detta gäller framförallt nyligen självständiga länder som besitter viktiga geopolitiska positioner där de institutionella traditionerna ännu inte etablerats, vilket stämmer väldigt väl in på Vitryssland (Rotman – Veremeeva 2011, s. 74). Vi finner det ytterst intressant att studera spelet mellan dessa olika parter då vi anser dem vara vitala för Vitrysslands utveckling, av denna anledning har vi också avgränsat oss till just de externa faktorerna.

Frågeställningen som vi utgår ifrån är ”hur påverkar externa aktörer Vitrysslands utveckling?” Med utveckling syftar vi på förändringar i Vitrysslands politiska bana, framförallt hur landet förändras ur en demokratisk synvinkel. Vi ämnar undersöka hur diffusion från de två externa aktörerna, EU och Ryssland,

påverkar Vitrysslands utveckling. Vårt syfte är vidare att förklara vilka intressen som ligger bakom diffusion i detta fall. Med diffusion, vilket vi behandlar senare i studien, syftar vi på de olika sätt varpå EU och Ryssland skapar incitament för Vitryssland att utvecklas i en viss riktning.

1.2 Avgränsning

Externa faktorer är av signifikant betydelse, framförallt när det gäller deras påverkan på demokratiska transitioner. För Vitrysslands del representeras de huvudsakliga externa aktörerna utav EU och Ryssland varför vi gjort denna avgränsning av aktörer. Vår avgränsning till de externa aktörerna EU och Ryssland innebär att fokus enbart hamnar på statlig- och statsförbunds nivå. Genom detta angreppssätt går vi miste om andra viktiga aspekter och angreppssätt, såsom vilken påverkan organisationer och privatägda företag har på Vitrysslands utveckling.

Vidare finns ett flertal andra interna faktorer som har högt förklaringsvärde till varför Vitryssland inte har demokratiserats men som vi dock inte kommer att beröra i studien, av dessa kan nämnas den auktoritära ledarens betydelse, institutionernas oförmåga att förändras samt civilsamhällets påverkan. Det leder till en vidare avgränsning av vår studie: den fokuserar på eliternas perspektiv och tar inte hänsyn till medborgares reaktioner och protester. En annan aspekt på detta är att de externa faktorerna också stärker de interna såsom civilsamhället varför interna och externa faktorer inte helt går att hålla åtskilda, (Ambrosio 2007, s. 235). I studien argumenterar vi för att de externa faktorerna besitter väldigt hög relevans.

Studien har ett västerländskt perspektiv, dels på grund av vår egen bakgrund och dels på grund av att den huvudsakliga informationen som vi tagit del utav är skriven, och kan tänkas också vinklad, av aktörer med ett västerländskt perspektiv. En annan bidragande faktor till varför vi får ett västerländskt perspektiv är att vi varken kan vitryska eller ryska, varför information på dessa språk är utesluten.

Vad gäller studiens omfattning och materialavgränsning tar vi med information som dels hjälper läsaren att få en överblick och dels hjälper till att besvara vår frågeställning.

1.3 Begreppsdefinitioner

För vår studie är demokrati, sanktioner och externa aktörer primära begrepp vilka vi definierar här. Detta för att uppnå god begreppsvaliditet samt ge läsaren entydiga och väldefinierade begrepp för att undvika feltolkningar.

Vi väljer att utgå ifrån Robert Dahls tvådimensionella demokratidefinition som ger en betydligt bredare definition än den minimalistiska som förespråkas av bland andra Schumpeter (Bernhagen 2009, s. 26-7). Genom en bredare definition av begreppet ser vi tydligt inom vilka områden vårt studieobjekt har förändrats över tiden och på så sätt kan vi identifiera specifika orsaker till förändringen. Vidare anser vi att en bredare definition av begreppet passar bra då vi genomför en fallstudie och vi kan på så sätt lättare mäta hur graden av demokrati har ökat, respektive minskat över tiden. Det är i många lägen svårt att bedöma huruvida ett kriterium är uppfyllt eller ej men eftersom Vitryssland inte är ett gränfall mellan demokrati och ickedemokrati hamnar vi inte i några oklara definitioner.

Robert Dahl identifierar två dimensioner av demokratiskt styre: medborgardeltagande i demokratiprocessen och konkurrensbaserade val. Till en början har Dahl identifierat fem kriterier som utmärker en demokratisk valprocess. För det första måste alla medborgare ha lika rösträtt och rätt att uttrycka sig. För det andra skall alla röster vara lika mycket värda, vilket innebär att alla människor har lika stor chans att påverka valresultatet. För det tredje skall alla medborgare ha samma möjlighet att tillförskaffa sig information om politiska alternativ och därigenom ha samma möjligheter att avgöra sannolika konsekvenser av de val som görs. För det fjärde skall medborgare ha möjligheten att påverka vilka frågor som tas upp på den politiska agendan. Femte och sista kriteriet i Dahls demokratimodell är att samtliga vuxna som uppehåller sig i landet permanent skall åtnjuta fullt medborgarskap (Bernhagen 2009, s. 26-7). Dahl menar vidare att det måste finnas särskilda institutioner som garanterar den demokratiska valprocessens integritet. Dessa institutioner skall garantera rätten till: folkvalda politiker, fria och rättvisa val, rösträtt för samtliga vuxna, rätten att ställa upp i val, yttrandefrihet, pressfrihet och slutligen rätten till organisationsbildande. Förutsättningen för att dessa institutioner ska fungera är givetvis att det finns ytterligare institutioner som garanterar ovanstående (Bernhagen 2009, s. 28-9).

Begreppet sanktioner använder vi i studien som en sammanfattande term för de åtgärder som EU vidtagit mot Vitryssland när landet, enligt EU:s bedömning, inte följt det internationella regelverket. Sanktionerna kan ta sig många uttryck, både politiska och ekonomiska.

Externa aktörer definierar vi som aktörer som försöker påverka och vars bas befinner sig utanför Vitrysslands gränser. I denna studie har vi begränsat externa aktörer till att enbart innefatta EU och Ryssland.

1.4 Hypoteser och val av teori

Det finns inget enkelt svar på varför Vitrysslands politiska situation ser ut som den gör och det är heller inte vår ambition att ge en heltäckande förklaring. Vi koncentrerar oss istället på två huvudaktörer och försöker påvisa deras roll i Vitrysslands utveckling. För att kunna granska detta använder vi oss utav diffusionsteorin.

Vår hypotes är att när det handlar om länder vars auktoritära regimer faktiskt har alternativa källor för stöd måste man vara ytterst försiktig med vilka metoder för demokratisk diffusion man använder för att inte riskera att den valda strategin får motsatt effekt.

Den första hypotesen leder vidare till antagandet att EU:s strategi med bland annat sanktioner varit en bidragande orsak till att Vitryssland fått en ökad integration med Ryssland, Ryssland å sin sida har inte ställt några krav på demokratisk utveckling.

Ytterligare en hypotes är att EU:s och Rysslands intresse i Vitryssland bottnar i en politisk maktstrid mellan EU och Ryssland där Vitryssland kommer i kläm.

1.5 Generaliserande ambitioner

Vid teorikonsumerande studier är det viktigt att vara medveten om i vilken grad man kan generalisera resultaten (Esaiasson 2007, s. 100). Även om fallet Vitryssland i många avseenden är unikt, så ingår det också i en bredare diskurs. Vi strävar främst efter att uppnå hög intern validitet men i förlängningen även efter att uppnå viss extern validitet, både vad gäller att beskriva och förklara, genom de analysenheter vi valt. Viktigt att komma ihåg vad gäller generaliserbarheten är att möjligheten till generalisering beror på i hur hög grad fallstudiens exempel liknar andra av samma typ. Generaliserbarheten är alltså ingen konstant variabel. Tilläggas skall också att teorikonsumerande studier i allmänhet är svårare att generalisera. I diskussionsdelen diskuterar vi mer ingående i vilken utsträckning våra resultat går att generalisera.

1.6 Metod och material

Vår forskningsstrategi är en fallstudie med Vitryssland som analysenhet och EU och Ryssland som variabler. Vår avsikt är att förklara händelser, förhållanden och processer som förekommer i detta särskilda fall. Vi vill komma åt just denna specifika kontext vilket är ytterligare en anledning till att välja fallstudie som forskningsstrategi. Fallstudier lämpar sig i synnerhet vid småskalig forskning, vilket vi kommer att bedriva, och tillåter oss att gå in på djupet och upptäcka processer som vi med fler analysenheter annars hade förbisett. När vi dessutom får möjlighet att studera komplexiteten i hur de olika aktörerna påverkar varandra samt granska frågeställningen ur de olika aktörernas synvinklar får vi en mer holistisk bild av vårt studieobjekt.

Det är en förklarande uppsats där vi genom en teorikonsumerande studie sätter vårt fall i fokus. Vi förklarar de externa aktörernas påverkan genom diffusionsteorin, denna är relativt bred och formbar vilket gör den lätt att applicera. Resultaten i studien är beroende av de teoretiska och metodologiska val

som görs. En risk med att granska ett fall utifrån endast en aspekt är att man tillskriver denna förklaring större förklaringsvärde än vad som i realiteten är fallet. Detta omringgås genom en väl avgränsad och motiverad studie där även andra aspekter har tagits i beaktande under processens gång.

Vår studie operationaliseras genom en kvalitativ textanalys där vi studerar och kritiskt granskar publicerat material i form av böcker, offentliga rapporter samt vetenskapliga artiklar såväl som tidningsartiklar. Tidningsartiklar används främst i syftet att täcka in nyligen inträffade händelser. Informationen vi använt oss utav kommer från sekundära källor, med undantag för EU:s publikationer vilka är primära källor. Vi använder oss även utav internationellt erkända begreppsdefinitioner för att komma fram till en så exakt lägesbeskrivning som möjligt vilket underlättar för olika nivåskattningar och jämförelser med andra länder. Genom att ha ett stort utbud av internationellt erkända källor som underlag för den empiriska undersökningen tillsammans med god begreppsvaliditet hoppas vi även uppnå hög resultatvaliditet (Esaiasson 2007, s. 63-64).

2 Teori

För att studera EU:s och Rysslands påverkan på Vitryssland använder vi oss utav diffusionsteorin. Diffusion innebär att idéer, praktiker och strukturer sprider sig från ett socialt system till ett annat. Diffusionsteorin kan appliceras på flertalet olika discipliner och har blivit ett centralt forskningsämne inom bland annat statsvetenskap, sociologi, juridik, historia och ekonomi (Börzel 2008, s. 1). Inom statsvetenskapen härrör diffusion från en process där auktoritära stater kommer under ökande tryck från demokratiska stater att genomgå transition. Generellt ökar trycket om mottagarlandet ligger i det demokratiska landets region (Ambrosio 2007, s. 235, 241).

Det finns ingen konsensus kring vad diffusionsteorin innebär utan det finns bland annat en mängd olika åsikter om vilken grad av medvetenhet det skall finnas för att spridningen skall kallas diffusion. Forskare som Elkins och Simmons tolkar det som att det inte skall finnas någon kollaboration mellan någon av parterna och detta, menar de, skiljer diffusion från andra former av påverkan. Andra, exempelvis DiMaggio och Powell, menar att i diffusionsteorin ingår även medvetna handlingar för att skapa incitament för mottagarlandet (Ambrosio 2010, s. 378). I vår tolkning av begreppet använder vi den senare definitionen. Mer konkreta faktorer som ingår är då direkt demokratihjälp och embargo för att hota med isolering.

Tilläggas kan att lyckad diffusion i många fall leder till en form utav isomorfism, vilket ungefär betyder "samma form". Ett land kan exempelvis basera sitt institutionella ramverk på andra länders modeller men de kommer ändå inte att bli helt identiska eller uppnå exakt samma resultat även om institutionerna fyller samma funktion. Ett annat exempel är när ett land blir influerat till att ändra sina värderingar efter påtryckningar från andra länder, men landet kommer inte att bli exakt likadant utan anpassas en aning efter andra kulturella kontexter. Lyckad diffusion liknar alltså isomorfism i många avseenden (Börzel 2008, s. 4, Ambrosio 2010, s. 378).

Vad gäller tidigare forskning kring diffusion så är begreppet generellt sett underutvecklat och understuderat (Ambrosio 2007, s. 235), framförallt vad gäller vår aspekt. Medan EU:s interna diffusion är relativt väl undersökt är forskning kring dess externa diffusion till länder utanför EU understuderat (Börzel 2008, s. 6). När fenomenet undersökts utanför EU:s sfär har det generellt varit fokus på länder där det skett positiv progression av demokrati, istället för på länder där den auktoritära regimen stärkt sin makt (Ambrosio 2010, s. 376). Detta gör att EU:s misslyckande i fallet Vitryssland inte har utvärderats tillräckligt och vi finner det viktigt att förklara EU:s begränsade inflytande (Bosse 2009, s. 215). Ambrosio menar att postsovjetska länder förmodligen har varit bland de mest utsatta för demokratisk diffusion och därför kan det ge nyttig information att undersöka

dessa fall för att förstå möjligheterna och begränsningarna med demokratisk diffusion. Oftast undersöks diffusion genom storskaliga statistikundersökningar medan det råder brist på fallstudier där orsak-verkan står i centrum (Ambrosio 2007, s. 236, 248). Vidare är materialet kring forskning vad gäller auktoritära stater, i det här fallet Ryssland, och diffusion inte tillräckligt utvecklat. Sammanfattningsvis finner vi Vitryssland som ett utmärkt och högst intressant objekt att studera diffusionsaspekten på.

2.1 Mottagarlandets del i diffusionen

Enligt diffusionsteorin finns det ett flertal faktorer som gör att mottagarlandet, i det här fallet Vitryssland, kan påverkas av externa aktörer. En faktor kan vara viljan att förbättra förlegade strukturella ramverk eller att hitta modeller för problemlösningar genom att låna tankar från andra länder; en viktig del i detta är önskan om att anpassa sig till internationella normer. Att genomföra förändringar kan också ha ett symboliskt värde, exempelvis att implementera demokratiska värden för att lättare kunna utveckla ett nära samarbete med demokratiska länder (Börzel 2008, s. 8). Det finns också tillfällen då priset för att inte låta sig påverkas i endera riktningen eller anta förändringar är för högt av politiska eller ekonomiska skäl.

För att diffusion skall uppstå är det fördelaktigt om tre förhållanden är etablerade: landet ifråga skall känna att fördelarna med och chanserna till framgång är stora, det skall finnas likheter mellan sändare och mottagare och slutligen är diffusion troligare om det finns gränsöverskridande nätverk som förespråkar överföringen och ger motiv för mottagarlandet att omfamna transplantationen (Bunce – Wolchik 2006, s. 94). Omedelbart ses här en svårighet med att sprida normativa värderingar till länder som inte har samma värderingar eller i nuläget inte har samma möjligheter att bejaka dem.

2.2 Demokratisk diffusion ur EU:s perspektiv

Det finns flera anledningar till varför EU arbetar för en aktiv diffusionspolitik. De kan vara normativa i den mening att EU exempelvis tycker att demokrati är det mest eftersträvarvärda styrelseskicket och därför vill sprida detta. Men en aktiv diffusionspolitik kan också vara ren självbevaringsdrift och kan innefatta områden som säkerhet, stabilitet och miljö i världen där EU vill ha kontroll; Vitryssland ligger precis på gränsen till unionen vilket gör att dessa faktorer har en större innebörd (Börzel 2008, s. 2). EU:s diffusion är lyckad på många områden, bland annat ses kommunismens fall 1989 som ett klassiskt lyckat fall av demokratisk diffusion (Ambrosio 2010, s. 379).

2.3 Auktoritär diffusion ur Rysslands perspektiv

Den demokratiska diffusionen har, vilket vi kommer att visa specifikt i Vitrysslands fall senare, uppenbara anomalier vilket resulterat i en kris inom begreppet och lett forskare som Thomas Ambrosio in på att det även finns auktoritär diffusion, denna utveckling inom begreppet är nu på ett förparadigmatiskt stadium (Ambrosio 2010). Vi sluter oss till denna definition och menar att diffusion alltså kan verka både från demokratiskt likväl från auktoritärt håll.

Det går inte endast att förvänta sig en fortsatt demokratisk diffusion eftersom de auktoritära regimerna reagerar negativt i självbevaringsdrift. Auktoritära länder som Ryssland och Kina har traditionellt varit mer intresserade av att förhindra spridningen av demokrati genom att erbjuda alternativa källor till hjälp och support, underminera demokratispridningen och fungera som en modell för andra länder att följa. Strategin går inte till lika stor del ut på att påtvinga sitt styrelseskick, vilket de beskyllt västerländska demokratier för, som att generellt hindra västs intensioner, vilket ofta likställs med demokratiska länders intentioner (Ambrosio 2010, s. 376-378). Auktoritära stater har alltså överlag en betydligt mer defensiv policy. Att dessa alternativ till demokratisk hjälp finns och utnyttjas gör att det blir svårare för demokratin att hävda sig på många ställen i världen (Ambrosio 2010, s. 381-382). Detta eroderar demokratins yrkande på att vara det mest åtråvärda styrelseskicket.

Ett exempel där auktoritär diffusion verkat som en motpol till demokratisk diffusion är efter färgrevolutionerna i Georgien, Ukraina och Kirgizistan när de auktoritära staterna drog åt snaran för att inte själva drabbas av den ”Orangea plågan”, som Ryssland uttryckte saken. Ryssland befann sig i hjärtat av dessa färgrevolutioner och forskningsinstitutet Freedom House har benämnt landets handlande som den Ryska modellen (Ambrosio 2010, s. 375).

Ambrosio menar att autokratiska ledare har tre alternativ för att utöva auktoritärt motstånd. De olika alternativen för att utöva auktoritärt motstånd är att *isolera sig* från extern påverkan, att *stärka/stödja* andra auktoritära stater för att förhindra regionala trender och slutligen att *underminera* regeringar i andra länder som utgör ett hot mot den egna positionen. Ryssland använde sig av samtliga alternativen i efterdyningarna av färgrevolutionerna. Isolering skedde till viss del på hemmaplan för Rysslands del, medan förstärkning gavs till Vitryssland och slutligen gjorde man en utrikespolitisk offensiv mot Ukraina för att underminera regeringen där – landet hade nämligen börjat visa tendenser på demokratisering och Ryssland såg detta som ett hot. Precis som för EU beror Rysslands handlande till stor del på självbevaringsdrift – de vill kunna behålla sitt eget auktoritära styre. Till syvende och sist beror nationell säkerhet, regeringens säkerhet och regimtyp många gånger på grannländer (Ambrosio 2007, s. 232-234, 236-237).

2.4 Vår kritik mot diffusionsteorin

Diffusion i sig har brister då den inte tar hänsyn till de bakomliggande faktorerna till spridningen av kunskap och värderingar. Den tar heller inte hänsyn till varifrån påverkan kommer eller spelet mellan de olika externa aktörerna, i detta fall öst och väst. Den tar heller inte hänsyn till om externa aktörer medvetet sprider sin politik eller om det är en naturlig process. Diffusionsteorins fördel är dock att den är relativt formbar vilket gör att vi ändå har möjlighet att analysera de externa aktörernas agerande inom ramen för teorin.

3 Vitrysslands historia

För att få en överblick samt förstå utvecklingen behöver man kunskap om den vitryska historien. Avsnittet behandlar framförallt bakgrunden till den historiska, ekonomiska och politiska närheten till Ryssland och varför Vitryssland, både traditionellt sett men också än idag, har ett starkt beroende till dem. Arvet efter Sovjetunionen speglas än idag i det vitryska samhället. Närheten till Ryssland har också resulterat i ett naturligt avståndstagande gentemot EU och resten av västvärlden. Avsnittet tar även upp hur och varför Aleksandr Lukasjenka, som varit Vitrysslands främste man i 17 år har kunnat stanna vid makten så pass länge.

3.1 Modern politisk bakgrund

Efter andra världskriget genomgick Vitryssland, under sovjetiskt styre, ett flertal reformationer. Landet blev bland annat ett relativt modernt industriland, vilket gjorde Vitryssland till en av de ekonomiskt starkaste delrepublikerna i Sovjetunionen. Landets ekonomiska välmående bidrog till att många inhemska ryssar bosatte sig i republiken (Utrikespolitiska institutet 2011, "Vitryssland").

Under slutet av 1980-talet började Sovjetunionen att falla samman och flera av unionsrepublikerna ställde krav på ett ökat självstyre. 1991 förklarade det vitryska parlamentet landet som en självständig stat genom undertecknandet av en suveränitetsförklaring. Suveränitetsdeklarationen från 1990 blev landets grundlag (Utrikespolitiska Institutet 2011, "Vitryssland").

Genom självständighetsdeklarationen förlorade Vitryssland de viktigaste faktorerna till den ekonomiska framgången, dvs. råvarorna till tillverkningsindustrin som landet tidigare försetts med av dåvarande Sovjetunionen. Vitryssland saknar omfattande naturtillgångar men på grund av landets geografiska läge fungerade den dåvarande republiken som sovjets tillverkningsindustri. Den politiska överlevnadsstrategin blev således ett fortsatt integrerat ekonomiskt och politiskt samarbete med kärnan av före detta Sovjet, d.v.s. Ryssland. Strategin tillämpades framförallt för att landet skulle kunna bibehålla sin suveränitet och självständighet medan den vitryska regeringen försökte komma till bukt med det ekonomiska beroendet (Rotman – Veremeeva 2011, s. 77). På grund av den omfattande integreringen med Ryssland, såväl ekonomiskt som institutionellt sett, avvaktade parlamentet med att införa reformer då man ansåg att den framtida utvecklingen var för oviss (Utrikespolitiska institutet 2011, "Vitryssland").

Den snabba raseringen av Sovjetunionen i början av 1990-talet medförde att de styrande politiska ledarna i sovjetrepublikerna berövades den institutionella

organisationen, byråkratskickligheten och de ekonomiska medlen för att bibehålla makten i landet. Sovjettidens relativt starka strukturella ramverk hindrade Vitryssland från total kollaps efter självständigheten, men den svaga politiska kontrollen i landet gjorde det svårt att nyttja militär, polis eller andra institutioner för att uppnå en politisk stabilitet. Svagheten i de formella och informella institutionerna, som till exempel politiska partier, gjorde det svårt för de auktoritära makthavarna att förhindra bildandet av en opposition. De makthavande politikernas ineffektivitet och oförmåga visade sig i Vitryssland då man inte kunde hantera den relativt svaga oppositionen. Som ett resultat av detta växte det fram en dynamik och konkurrens i den vitryska politiken under början av självständigheten (Way 2005, s. 233, Abrahamsson, 1998, s. 82).

Efter självständighetsförklaringen valdes Stanislav Sjusjkevitj till landets första statschef i egenskap av talman. Sjusjkevitjs korta ämbetsperiod präglades av en öppenhet gentemot media och en återfödelse av vitrysk kultur. Sjusjkevitj strävade efter att genomföra långtgående marknadsreformer för att komma till bukt med de ekonomiska problemen men mötte ett hårt motstånd från oppositionen som höll honom ansvarig för de ekonomiska problem som uppbrottet med Sovjetunionen medförde. Efter ett par lugna år ökade den politiska splittringen i takt med att den ekonomiska situationen förvärrades. Den svåra ekonomiska situationen gjorde att många vitryssar såg tillbaka på sovjettiden med nostalgi då landet under den perioden var relativt välmående. Många rysktalande vitryssar fruktade även att en ny nationalism skulle växa fram i landet och stödet ökade således för kommunistpartiet (Utrikespolitiska institutet 2011, ”Vitryssland”).

Under 1993 ställdes de politiska motsättningarna mellan de reformvänliga och de som hyllade det kommunistiska arvet på sin spets vilket utmynnade i att presidentval utlystes 1994. Under det första presidentvalet i landets historia ställde sex kandidater upp, däribland Sjusjkevitj samt den populistiska och konservativa kommunisten Aljaksandr Lukasjenka (Utrikespolitiska institutet 2011, ”Vitryssland”). I valet, som ansågs vara demokratiskt genomfört, blev Lukasjenka landets första folkvalda president. Lukasjenkas seger kan till stor del förklaras genom att han identifierade sig med de vitryssar som fortfarande sympatiserade med sovjet samt att många av väljarna var missnöjda med hur politikerna hade agerat under tiden efter självständighetsförklaringen. Vitrysslands befolkning glömde snabbt bort de negativa aspekterna av det sovjetiska styret och fram växte en romantiserad och till viss del fabricerad bild av sovjettiden. Lukasjenka skapade en nationalistisk identitet baserad på sovjetiska värderingar vilket han flitigt använde i sin retorik (Marples 2005, s. 904).

Lukasjenka utnyttjade befolkningens missnöje och vann en överväldigande seger med över 80 procent av rösterna. (Abrahamsson, 1999, s. 81). Lukasjenka porträtterade sig själv som en tillhandahållare av jobb, pengar, hälsa och utbildning och vägrade införa ”smärtsam och farlig chockterapi” i sitt land genom att introducera ”vild privatisering” (Brzozowska 2006, s. 21). De första åren utav självständighet rörde sig Vitryssland alltså i en demokratisk riktning med relativt fria val, fungerande opposition och ett mer öppet politiskt klimat.

Ett år senare, 1995, drev Lukasjenka igenom ett förslag som bestod i att parlamentsvalet skulle kombineras med en folkomröstning som skulle vara vägledande för en författningsändring. Folkomröstningen utgjordes av ett antal kontroversiella frågor som bland annat handlade om utökad presidentmakt, utökad centralisering och Vitrysslands utökade ekonomiska integration med Ryssland. Folkomröstningen fick ett positivt utslag för Lukasjenka då 80 procent av väljarna röstade för att ovanstående punkter skulle införas i Vitrysslands författning. Detta resulterade i en författningsändring som innebar en utökad presidentmakt, ett närmare ekonomiskt samarbete med Ryssland samt återinförandet av ryska som ett officiellt språk. Folkomröstningen kritiserades starkt av såväl Europarådet som den vitryska oppositionen. Enligt dessa hade medier som radio och tv till 90 procent nyttjats till Lukasjenkas folkomröstningskampanj samtidigt som oppositionens möjligheter till att framföra sin kritik av presidentens förslag var mycket begränsade (Abrahamsson, 1998, s. 82). Motståndare till regimen protesterade kraftigt mot resultatet av folkomröstningen och massdemonstrationer med 50 000 deltagare genomfördes i Minsk vilka brutalt slogs ned av den styrande regimen och flera oppositionsledare fängslades och försvann (Utrikespolitiska institutet 2011, "Vitryssland"). Även parlamentsvalet utföll till Lukasjenkas belåtenhet men detta ogiltigförklarades av Europarådet då man ansåg att de kandidater som representerade oppositionen inte hade möjlighet att framföra sina ståndpunkter i media. Omvärldens protester fick dock ingen som helst verkningskraft och Vitrysslands första parlamentsval slutade i ett nederlag för den begynnande demokratin som, i och med Lukasjenkas presidentskap, stod inför en omfattande regression. (Abrahamsson, 1998, s. 82-84).

Efter dessa val och folkomröstningar fick oppositionen allt svårare att verka i landet och i slutet av 1990-talet inträffade flera uppmärksammade fall där oppositionens ledare trakasserades, fängslades eller försvann spårlöst. (Utrikespolitiska institutet 2011, "Vitryssland") Dessutom blev det över huvud taget svårt för nya partier som uppkommit att få fäste både politiskt och i samhället i stort eftersom de saknar forum där de kan föra en politisk dialog (Marples 2005, s. 904). De val som genomförts efter 1995 har till stor del sett ut på samma sätt – oppositionens möjligheter att påverka minskade med varje val och samtliga val har ogiltigförklarats av såväl oppositionen som internationella organisationer. Genom ännu en folkomröstning, 2004, utökades presidentämbetet ytterligare. Folkomröstningen, även denna skarpt kritiserad, tillät Lukasjenka att sitta kvar som president då den femårsbegränsning som var belagd på mandatperioden hävdades (Utrikespolitiska institutet 2011, "Vitryssland").

Trots det faktum att det förekommer regelbundna val och folkomröstningar är Vitryssland alltså inte ett demokratiskt land – konstitutionen har modifierats för regimen syften, vallagarna har förändrats för att stärka presidentmakten och parlamentet har reducerats till att fungera som en förlängning av presidentämbetet. Den vitryska presidenten har stora maktbefogenheter och även om den lagstiftande makten formellt sett ligger hos parlamentet är det presidenten som styr lagstiftningen genom dekret. Lukasjenka har alltså inte bara varit inflytelserik i politiska sakfrågor, utan även i utformandet av hela den politiska

processen och dess tillhörande ramverk (Abrahamsson 1998, s. 84). Ingen av Robert Dahls vitala kriterium är således uppfyllda i nuläget.

4 Externa aktörer

Vitryssland har länge haft en ambivalent roll som ett gränsland mellan EU och Ryssland där tillhörigheten med länderna runtomkring inte varit självklar och absolut inte förutbestämd. Vitryssland har varit en smältdegel mellan öst och väst samt en kamp mellan olika nationalitetsprojekt (Törnquist-Plewa 2006, s. 7-9, Brzozowska 2006, s. 15). De dominerande tendenserna har ändå varit att alliera sig med Ryssland. Dessa tendenser kan till en stor del förklaras genom att den historiska, ekonomiska och politiska samhörigheten grundar sig i den långvariga integrationen med Ryssland.

Vitrysslands utrikespolitik präglas således av en balansgång mellan EU och Ryssland och de fundamentala skillnaderna mellan de olika parterna gör det svårt att utforma en klar utrikespolitisk riktning som inkluderar båda dessa parter. Den omfattande integrationen mellan Vitryssland och Ryssland gör det svårt för Vitryssland att närma sig EU utan att riskera relationen till Ryssland. EU:s försök till att implementera demokratiska incitament i Vitryssland har hittills varit verkningslösa samtidigt som landets integration med Ryssland verkar utökas. Ambrosio menar att en av anledningarna till detta är att EU:s tvekan inför att expandera österut har lämnat länder i en gränsszon mellan ett demokratiskt väst och ett auktoritärt öst, de har nu mindre drivkraft och större motstånd mot demokratisk diffusion (Ambrosio 2010, s. 381).

4.1 Varför vill EU påverka?

EU vill överföra sina goda värderingar till andra länder för att sprida demokrati, frihet och bejakande av mänskliga rättigheter (Bosse 2009, s. 216). EU vill också ge sina medborgare större säkerhet, frihet samt rättvisa. Detta har en viktig extern dimension då de är allt mer bekymrade över de presumtiva såväl som reella säkerhetshot som kommer från Vitryssland, såsom organiserad brottslighet över landsgränser, trafficking, illegala immigranter och att säkerställa gasimporten genom landet. För EU finns det alltså en stark självbevaringsdrift bakom att sprida sina värderingar. I synnerhet är det energisäkerhet som drivit EU till mer utvecklat samarbete med Vitryssland och tätare band till regimen och det beror på ökat beroende av rysk energi, Vitryssland är ett av de viktigaste transitländerna (Bosse 2009, s. 222). Efter att EU 2004 och 2007 utvidgades har de blivit direkta grannar med Vitryssland (European Court of Auditors 2008, s. 7). Det finns ett växande konsensus kring att politiken i östra Europa inte kan ta vidare framsteg utan Vitryssland (Bosse 2009, s. 215). För att EU skall kunna garantera medborgarnas säkerhet, frihet och rättvisa måste de även ha viss kontroll över Vitryssland.

Många områden där EU bistår Vitryssland är också av stort intresse för EU självt, exempelvis hjälp med att förstärka gränskontrollerna för att förhindra smuggling. Vitryssland ses som ett transitland för bland annat illegal migration och droger västerut (European Court of Auditors 2008, s. 14, 17). Att förespråka demokrati av säkerhetsskäl är ett realistiskt top-down perspektiv, medan anledningarna att sprida demokrati för den goda sakens skull blir idealistiskt en botten-up approach som är mer humanistiskt orienterad (Bosse 2009, s. 218-219). EU har konsensus kring att demokrati, normativt såväl som pragmatiskt, är det bästa styrelseskicket. De realistiska och idealistiska orsakerna går ofta in i vartannat, exempelvis finns det en konsensus kring att krig och oroligheter har svårare att uppstå i demokratiska länder vilket utlöser både realistiska och idealistiska bevekelsegrunder. Det kan också ses som både ett idealistiskt och ett realistiskt intresse att försöka minska Vitrysslands integration med Ryssland – dras Vitryssland djupare in i en union med Ryssland kommer landet bli desto svårare att påverka, vilket skälet för påverkan än må vara. Det är viktigt att förstå vad drivkraften bakom EU:s diffusionspolitik är. Både realistiska och idealistiska mål är alltså logiska mål för EU.

4.1.1 Relationerna mellan Vitryssland och EU

Rotman och Veremeeva talar om tre stadier vad gäller Vitrysslands relationer till både Ryssland och EU, det skall tilläggas att stadierna på intet sätt har knivskarpa övergångar. I relationen till EU ägde det första stadiet rum mellan åren 1991 och 1996 och bestod av ett sökande efter en passande relation parterna emellan. Det andra stadiet, konfrontation, varade mellan 1996 och 2007. Under denna tid utökades EU:s strävan efter att ge Vitryssland incitament för att bygga en demokratisk stat. Efter 2007 har tredje stadiet varit att reparera och stärka relationerna mellan parterna (Rotman – Veremeeva 2011, s. 94).

EU och Vitryssland skrev 1996 under ett partnerskaps- och samarbetsavtal men det ratificerades inte på grund av Vitrysslands brist på demokrati och mänskliga rättigheter. Av denna anledning har EU också varit mycket restriktiva med att ge såväl ekonomiskt som politiskt stöd (European Court of Auditors 2008, s. 6, 8). De första sanktionerna mot Vitryssland kom 1997 som en reaktion på de författningsändringar som infördes 1996, sanktionerna innebar att all kontakt över ministernivå mellan Vitryssland och EU inte längre tilläts (Ioffe 2011, s 219). Sanktioner har därefter utfärdats mot Vitryssland i flera olika omgångar, främst i samband med parlaments- och presidentval. Under 2004 bestämde EU:s ministerråd att införa inreseförbud i EU mot ett antal tjänstemän i den vitryska statsadministrationen vilka var huvudmisstänkta i försvinnandet av fyra oppositionsmedlemmar under 1999 och 2000. Senare samma år utökades sanktionerna till att innefatta personer med ansvar för allvarliga brott mot mänskliga rättigheter i samband med parlamentsvalet 2004 (Regeringen 2011, ”Vitryssland”).

Under 2006 poängterade EU återigen i ett ”Non-paper” att de inte kan fördjupa sitt samarbete med en regim som förnekar sina medborgare fundamentala

demokratiska rättigheter (Bosse 2009, s. 220). Efter det vitryska presidentvalet 2006 utökades EU:s sanktioner ytterligare mot landet. Sanktionerna kom att innefatta ett utökat viseringsförbud mot både tjänstemän och politiska ledare, däribland president Lukasjenka. EU:s starka agerande grundade sig i Lukasjenkas åsidosättande av demokratiska normer vad gäller genomförande av val samt behandlingen av oppositionen. I ett ytterligare steg i sanktionspolitiken frös EU många vitryska tjänstemäns ekonomiska tillgångar inom EU (Regeringen 2011, "Vitryssland"). Vitryssland gjorde efter dessa händelser vissa eftergifter, bland annat släppte man politiska fångar, vissa förändringar genomfördes i valsyste­met, man ökade sitt intresse för utländska investeringar, förbättrade relationerna till oppositionen och media började rapportera mer om EU. Trots att parlamentsvalet 2008 underkändes bedömdes det ändå som ett litet framsteg (Rotman – Veremeeva 2011, s. 81-82, Bosse 2009, s. 222). Vitryssland började också utveckla en marknadsekonomi, men med ett starkt säkerhetsnät i form av statligt överinseende. Dessa förändringar skedde för att de insåg att utan vissa reformer kommer de gå miste om västerländska investeringar och kunnande (Ioffe 2011, s 226).

Med anledning av detta samt att EU ville uppmuntra till reformer och fortsatt dialog beslutade EU att suspendera sanktionerna för ett antal av de personer som belagts med viseringsförbud. Suspenderingen kombinerades med en utökad politik för att implementera incitament för en ökad demokratisering (Regering 2011, "Vitryssland"). Med anledning av dessa händelser förbättrades relationerna mellan Vitryssland och EU och i och med detta inleddes det tredje stadiet.

Bland andra Grigory Ioffe menar att de förändringar som Vitryssland genomförde berodde helt på konflikterna mellan Vitryssland och Ryssland (2011, s 220). Förändringarna motsvarade inte på långa vägar vad väst, trots reviderade krav, efterfrågade (Ioffe 2011, s 228). Det är alltså ännu oklart huruvida EU:s diffusion är en påverkande faktor. EU menar själva att det är svårt att utvärdera hur mycket deras bistånd och försök till påverkan egentligen hjälper och vilka effekterna är då det är svårt att skilja deras assistans från andra organisationers. Aktiviteterna har heller inte koordinerats med det massiva bistånd som andra organisationer ger (European Court of Auditors 2008, s 19, 33). Vidare menar Europeiska Kommissionen att de underskattat andra externa faktorer som kan påverka och att de inte utvärderat dessa tillräckligt (European Court of Auditors 2008, s. 33).

Det är viktigt att poängtera att den senaste fasen i relationen mellan EU och Vitryssland ses som samarbete baserat på gemensamma intressen och inte på överföring av idéer (Bosse 2009, s. 222). Efter denna policyförändring blev EU anklagade för dubbelspel och för att de svikit den vitryska oppositionen. Oppositionsledare uttryckte också oro för att väst gör för stora eftergifter för Lukasjenkas politik. Anledningarna till EU:s förändrade inställning är unionens geostrategiska intressen (Ioffe 2011, s 217, 219, 222).

De förändringar som genomfördes skedde dock samtidigt som Vitryssland arresterade hundratals människor för att de klappat i händerna under protester mot regimen och samtidigt som Lukasjenka bojkottar EU-toppmöte som behandlar samarbete i Östeuropa under förevändningen att han känner sig diskriminerad på

grund av visiteringsförbudet (Möller 2011). 2010 genomfördes ett starkt kritiserat presidentval i Vitryssland som både EU och oppositionen ogiltigförklarade och omfattande demonstrationer följde. Demonstranterna utsattes för oproportionerligt mycket våld av den vitryska regimen och medlemmar av oppositionen, civila samt representanter för media fängslades (Regering 2011, "Vitryssland"). Den oroliga situationen i landet fick EU att omvärdera sin politiska strategi gentemot Vitryssland. Suspenderingarna på visiteringrestriktionerna hävdades och flera medlemmar av den vitryska regimen fick inreseförbud till EU. Sanktionerna utökades och EU införde ett vapenembargo samt sanktioner mot specifika företag. Under 2011 beslutade EU att förlänga dessa sanktioner fram till oktober 2012 men med förbehållningen att åtgärderna kan komma att ändras beroende på hur den politiska situationen utvecklas under det kommande året (Regeringen 2011, "Vitryssland").

EU har dels mjuk och dels hård påverkan. Den mjuka karaktäriseras av att försöka påverka med demokratiska incitament och genom möjligheten till att ingå i en eventuell unionsutvidgning. Den hårda linjen karaktäriseras av rena förhandlingar där EU ger Vitryssland olika incitament. För Vitrysslands del har det inneburit att EU satt upp strikta villkor för Vitryssland, exempelvis infört sanktioner, samtidigt som de försöker vinna vitryssarnas hjärtan (Bosse 2009, s. 217). Sanktioner har inte gett önskad effekt (Rotman – Veremeeva 2011, s. 81). I och med att Vitryssland är ett land som haft ett bra alternativ utöver EU kan man fråga sig om det var rätt metod att införa sanktioner då detta pushade Vitryssland ännu mer mot Ryssland.

4.2 Varför vill Ryssland påverka?

För Rysslands del skulle det vara katastrofalt om Vitryssland skulle demokratiseras då de därigenom skulle förlora en allierad auktoritär regim. Rysslands premiärminister Vladimir Putin har uttryckt oro för att bli inträngd av de europeiska länderna och värnar därför om andra auktoritära ledare av ren självbevarelsedrift. Att exempelvis medge vitryskt valfusk eller att den vitryska regimen skulle ha handlat felaktigt i någon situation blir i förlängningen kritik mot den egna auktoritära regimen.

En av de viktigaste komponenterna i ett fortsatt samarbete är den möjliga utsikten att länderna kan komma att ingå i en ekonomisk och politisk union, vilket Putin ser som viktigt för att bli en motpart till EU. Ryssland har identifierat att en sammanslutning mellan Ryssland och grannländerna är oerhört viktigt för att även fortsättningsvis kunna vara en stark aktör i världen. Vitryssland, som dels är det forna sovjetland med starkast band till Ryssland och som dessutom besitter en viktig geopolitisk position mellan Ryssland och EU, blir ett oerhört viktigt land att få med sig i denna utveckling.

4.2.1 Relationerna mellan Vitryssland och Ryssland

I Rotman och Veremeevas tre stadier i relationen mellan Vitryssland och Ryssland var första stadiet sökande efter en passande samarbetsform, denna fas varade från den vitryska självständighetsförklaringen och fram till 1995. Sedan gick länderna in i en period av omfattande förhandlingar som varade mellan 1995 och 2006. Den tredje fasen, från 2006 och framåt, är moderat konfrontation, detta på grund av de ökande motsättningarna (Rotman – Veremeeva 2011, s. 80).

Sedan 1996 har ett antal före detta sovjetländer ersatt illiberala ledare med demokratisk opposition, vilket är en stor motgång för Ryssland. Då flera länder influerades av demokratiska värderingar såg EU sin chans att även påverka Vitryssland. Men en motreaktion bland auktoritära ledare, bland annat Putin och Lukasjenka, skedde och de drog åt tyglarna ordentligt vilket istället inskränkte ytterligare på medborgarnas fri- och rättigheter. Så även om demokratiska utvecklingen onekligen överlag var ett framsteg för demokratin togs samtidigt ett steg längre bort från möjligheten till demokratisk hegemoni i världen (Bunce – Wolchik 2006, s. 92). Lukasjenka insisterade i samband med färgrevolutionerna i Georgien och Kazakstan att det inte skulle förekomma någon revolution i hans stat. Protester slogs ned brutalt än förut och de flesta av hans motståndare blev antingen fängslade eller tvungna att verka utanför landets gränser (Marples 2005, s. 903).

Rysslands stöd till Lukasjenka för att stärka regimen har varit omfattande. Gång på gång har Ryssland försvarat och hyllat Vitrysslands regim – att Lukasjenka skulle ha fuskat eller förtryckt oppositionen medges inte. Vidare har ryska medier, som även sänder i Vitryssland, undvikit att säga något negativt om grannlandets president (Ambrosio 2007, s. 241-242). Ryssland har även bidragit till Vitryssland ekonomiskt, vilket har kompenserat för bristande bistånd från väst (Ambrosio 2007, s. 244).

Omkring 2004 började allvarliga konflikter blossa upp mellan Ryssland och Vitryssland, det gällde först gas- och oljekriser men kom snart att innefatta även transaktionella och politiska dispyter (Korosteleva 2011, s. 571). Ryssland kom att börja använda en mer pragmatisk policy mot sina grannländer, vilket påverkade Vitryssland enormt. Rysslands önskan att bilda en motpart till EU försökte uppnås genom tvång och press. Det finns många områden där Ryssland kan utöva politisk press mot Vitryssland. Landet är bland annat forna Sovjets mest energiberoende och världens mest gasberoende land och där spelar Ryssland en viktig roll. Ryssland är även Vitrysslands viktigaste handelspartner. Vitryssland har sedan sin självständighetsförklaring fått många fördelar genom bland annat sanktionerade energipriser och ekonomiskt bistånd, men Lukasjenka började känna att priset för detta blev för högt. När Lukasjenka började bli avigt inställd och gjorde uttalanden som inte tillerkände Ryssland samma tillgivenhet längre blev i sin tur Rysslands metoder desto hårdare. De utnyttjade media och förtalade därigenom den vitryske presidenten med vetskapen att detta skulle drabba honom på hemmaplan då vitryska medborgare även de lyssnar på rysk media. Lukasjenkas svar angående Rysslands handlande var att ”... *Their imperialist thinking precisely means to take, to bend, to squeeze and to strangle ... They do*

not know any other way” (Korosteleva 2011, s. 575). Från 2006 och framåt började Lukasjevics i sina tal till nationen prata allt mer om vikten av att knyta an till EU och vikten av diversifiering bort från Ryssland (Korosteleva 2011, s. 575).

De senaste månaderna har dock relationerna förbättrats avsevärt. Den tidigare så känsliga gasfrågan tycks nu ändå ha löst sig – i november i år skrev Putin och Lukasjevics under ett gasavtal som innebär att priset nära halveras för Vitrysslands del och hamnar därmed på samma nivå som gaspriset i Ryssland. Detta i utbyte mot att ryska statligt ägda Gazprom även tar över den andra halvan av det vitryska statliga företaget Beltransgaz. Avtalet ses som mycket förmånligt för Vitryssland (Melén 2011). Putin kallar oljepriset för ”integration discount” (BBC 2011). I oktober 2011 presenterade Ryssland nämligen intentionerna om en gemensam ekonomisk neoeurasiatisk union tillsammans med Vitryssland och Kazakstan som träder i kraft från och med årsskiftet 2012/2013, Unionen skall senare utvidgas för att även innefatta fler länder och kommer i ett första skede att innebära fri rörlighet för varor, kapital och arbetskraft (Lindbom 2011). Förespråkarna menar att detta är passande inför framtiden då de mest utvecklade nationalstaterna tenderar att transformeras till större enheter (Engström 2011). Förespråkarna för neoeurasiatiska unionen menar också att det är ett alternativt globaliseringsprojekt som erbjuder en fundamental kritik mot rådande postmodernistiska ideologier och koncept och skall verka som en motpol till det monopolära samhällssystemet med USA i spetsen och istället mot ett multipolärt samhälle (Engström 2011). Putin kritiserar de grannländer som på egen hand försöker skapa starkare band till EU och menar istället att genom medlemskap i den neoeurasiska unionen ger en starkare röst gentemot EU (Lindbom 2011).

5 Analys

Analysen berör de områden som vi tidigare tagit upp i studien, vi ska här redogöra för ett kausalt samband mellan de externa aktörernas intressen och Vitrysslands chanser till demokrati. I analysen har vi identifierat fyra viktiga analysområden för att kunna besvara frågeställning och hypoteser. Dessa är maktspelet mellan EU och Ryssland, om relationerna mellan parterna kommit in i ett fjärde stadium, en diskussion kring hur lyckade sanktionerna har varit samt avslutningsvis en möjlig väg för EU att gå.

5.1 De nuvarande relationerna mellan Vitryssland och EU respektive Vitryssland och Ryssland

Flertalet forskare menar att EU bör betrakta Vitryssland som en ekonomisk partner (Bosse 2009, s. 222), vilket de nu också gör. Detta ger dock upphov till ett etiskt dilemma, hur kan man se Vitryssland enbart som en handelspartner där lika villkor rimligtvis borde råda samtidigt som man inför sanktioner i strävan efter att säkerställa demokrati och mänskliga rättigheter? Detta är en svår balansgång. Den vitryska oppositionen känner sig illa behandlad av EU som de menar för en hycklande politik där de sviker sina egna värderingar och demokratiska ideal och därmed Vitrysslands chanser till demokratisk utveckling. Under de kommande åren ser vi dock en fortsatt utveckling mot enbart ett ekonomiskt samarbete, detta på grund av att vi idag har svårt att se ett samarbete mellan EU och Vitryssland baserat på idealistiska grundvärden. Så länge Vitryssland har kvar förlegade institutioner och inte genomför några reformer kommer landet att fortsätta att vara i ett starkt beroendeförhållande till Ryssland då ett idealistiskt samarbete med EU inte är möjligt. Vitryssland och EU delar inte samma värderingar och de har heller inga gemensamma yttre hot att sluta sig samman mot. Det är dock viktigt att utforma ett samarbete mellan EU och Vitryssland på lägre nivåer för att lägga en grund till ett möjligt framtida samarbete. Det kan gälla utbyten mellan forskare, organisationer och företag och att gynna ekonomiska investeringar vilket skulle skapa förutsättningar för djupare samarbete i framtiden. Detta skulle på lång sikt ge en delad framtid och en utsikt till att inspirera de yngre generationerna och ge dem fler alternativa diskurser än vad de har tillgång till i nuläget. Ett ökat utbyte skulle inte bara ge de vitryska medborgarna utan även de europeiska medlemsstaterna och dess medborgare möjligheter till en bättre förståelse och kunskap om varandras samhällen, vilket är en grundstomme för utvecklade relationer.

Trots många, enligt Lukasjenka, övertramp från Rysslands sida och de bitvis stormiga konflikter som blossat upp har parterna nu lyckats styra relationerna i en tillfredsställande riktning för dem båda. Rysslands chanser till större inflytande och mer makt, både i regionen och i världen, skulle genom ett djupare samarbete med grannländerna och genom kontrollen av en stor del utav gasledningarna till Europa förbättras. Genom samarbetet med Kirgizistan och Vitryssland samt kontrollen och äganderätten över de vitryska gasledningarna har de nu tagit ett steg i rätt riktning. Om detta samarbete visar sig fungera tillfredsställande kan det verka som ett incitament för andra postsovjetländer och tillika grannländer att ansluta sig till samarbetet vilket är grundförhoppningen för Putin. Farhågan bland mindre länder är att Ryssland, med sin storlek, kommer att uppträda imperialistiskt vid ett eventuellt samarbete.

5.2 Maktspelet mellan EU och Ryssland

På grund av de ideologiska skillnaderna mellan Ryssland och EU skapas motsättningar mellan parterna och Vitryssland har genom sitt geografiska läge i viss mån blivit en mötesplats för dessa ideologiska motsättningar.

I en viss mening är både Ryssland och EU i en beroendesituation till Vitryssland. Parterna försöker därför spela bort varandra för att Vitryssland skall fördjupa samarbetet med dem. Genom sitt geopolitiska läge har Vitryssland en sällsynt valmöjlighet att i viss mån välja samarbetspartner och i förlängningen politisk inriktning och ideologi. Vitryssland blir en bricka i spelet där EU och Ryssland försöker påverka både Vitryssland och varandra till följd av en egen agenda.

För EU:s del skulle en utökad vitrysk och rysk integration innebära att EU misslyckas med att integrera Vitryssland i sitt östliga utvecklingsprojekt och det blir därmed svårare att övertyga andra östeuropeiska länder till ett utvidgat samarbete samt att implementera demokratiska värderingar i övriga postsovjetiska länder. EU:s huvudsakliga anledning till integration och påverkan i Vitryssland är att de vill säkra energiin förseln till EU; en stor del av denna har gått genom vitryska gasledningar. Sett ur en realistisk synvinkel är EU mer benägna att säkerställa energiförsörjningen än att verka för demokratiska reformer i Vitryssland, även om de tänker sig att dessa mål skall gå att uppfylla samtidigt. Att ryska Gazprom tagit över Yamal-Europa-ledningen kan innebära att EU inte längre har samma beroende av Vitrysslands regim för att säkerställa sin energiförsörjning. I nuläget är det svårt att veta vilka långtgående konsekvenser detta får, men en möjlig utveckling är att Rysslands totala energikontroll i Vitryssland gör det än svårare för EU att påverka Vitryssland då EU inte vill riskera relationen med Ryssland.

Skulle Vitryssland närma sig EU är det mycket ofördelaktigt för Ryssland rent geopolitiskt. Ryssland blir då omringat av demokratiska länder vilket i sig skulle utgöra ett hot mot den egna regimen. Genom sin geografiska position fungerar Vitryssland nu som en buffert till väst och militäralliansen NATO och vidare som

en bro i andra avseenden där det behövs, exempelvis vad gäller energitransporter. Trots tidvis konfliktfyllda relationer mellan Vitryssland och Ryssland gör dock Vitrysslands beroendesituation till Ryssland att en utveckling mot ett ökat samarbete med EU eller en diversifiering från Ryssland är mindre trolig.

Den vitryska regimen är medveten om att både Ryssland och EU söker att utöka ett samarbete och använder denna kunskap som utrikespolitisk strategi där de hotar med att ansluta sig till den ena eller andra parten för att uppnå utrikespolitiska mål.

5.3 Ett fjärde stadium?

Rotman och Vereemevas tre stadier vad gäller Vitrysslands relationer till EU och Ryssland verkar nu vara på väg in i en fjärde fas.

Vitrysslands relation till parterna har visat sig vara direkt beroende av Lukasjenkas politiska vilja. Efter 2006 valde Lukasjenka en ny politisk riktning vilken bestod av två delar: diversifiering från Ryssland och en ny känsla av suveränitet. Ungefär samtidigt inleddes ett stadium av reparation och förstärkning av relationerna till EU. Lukasjenkas ord om totalt oberoende är till synes ouppnåeligt, tittar man på de olika faserna i Vitrysslands relation till Ryssland respektive EU ser man att de till stor del överlappar varandra – har relationen blivit sämre med den ena parten har den blivit bättre med den andra. Det tyder på att Vitryssland har behov av stöd någonstans ifrån och att de inte kan utforma en intern politisk bana oberoende av externa faktorer. Lukasjenka har de senaste åren vänt blickarna mot väst men att fullt ut gå den demokratiska vägen skulle innebära slutet för Lukasjenka. Han vet att han under demokratiska former saknar klart mandat och med största sannolikhet inte skulle få fortsatt stöd för att sitta kvar vid makten (Marples 2005, s. 903). Det är därför svårt att se att Vitryssland skulle demokratiseras fullt med Lukasjenka som president. Det skall dock tilläggas att det är svårt att genomföra tillförlitliga och storskaliga undersökningar som visar på det reella stödet för Lukasjenka. Med tanke på de senaste månadernas utveckling är det också tänkbart att vägen av affektion till EU är en form utav utpressning mot Ryssland, vilket har inträffat förut. Ett försök från Lukasjenkas sida att få Putin att inse Vitrysslands värde och bemöta Vitrysslands behov.

Det fjärde stadiet innebär återigen en djup integration med Ryssland vilket i förlängningen leder till en försämrad relation till EU. Vid en första anblick kan det verka som en tillbakagång till det andra stadiet, men förutsättningarna har förändrats vilket gör att vi ser det som en utveckling till ett fjärde stadium. Något som talar för detta är bland annat det nyligen framförhandlade gaspriset mellan Ryssland och Vitryssland. Energipriserna har länge varit ett av de största problemen mellan parterna och detta tycks nu ha löst sig på ett förmånligt sätt för båda parter. Vidare är det från och med årsskiftet 2012/2013 fördjupade ekonomiska samarbetet mellan länderna en symbolisk signal till EU om vilken utrikespolitisk riktning som Vitryssland tänker fortsätta. Tiden får dock utvisa om detta samarbete verkligen kommer att fungera. Ryssland och Vitryssland har

enormt stora skillnader vad gäller storlek, befolkningsmängd, naturtillgångar och ekonomi vilket gör att ett unionssamarbete med så få parter riskerar att återigen komplicera relationerna mellan Ryssland och Vitryssland och i förlängningen ännu en gång leda till ett avståndstagande.

Det skall betonas att det är stadierna till Ryssland som varit ledande, medan stadierna till EU mer kommit som en konsekvens av dessa och har följaktligen inte till så stor del att göra med lyckad diffusion från EU:s sida. Vitrysslands relation till EU är alltså av en mer sekundär art.

5.4 Betydelsen av sanktioner

Vår hypotes att EU:s strategi vad gäller att sanktioner gentemot Vitryssland har lett till en ökad integrering med Ryssland har visat sig stämma till viss del. Sanktioner kritiserar ofta för att de inte är effektiva när det kommer till att förändra de utsattas beteende, även om alternativen att välja mellan ofta är nödställda (Giumelli 2010, s. 97). Att försöka skapa incitament för demokrati i ett land där denna tradition inte funnits, varken historiskt eller i dess absoluta närhet, är oerhört problematiskt. Sanktioner misslyckas ungefär 65-95 procent av gångerna som de införs, sanktionerna får dessutom ofta motsatta och istället negativa effekter (Peksen – Drury 2010, s 242). Peksen och Drury har i sin studie om sanktioners negativa effekt på demokrati kommit fram till att ju längre ekonomiska sanktioner används, desto mer negativ kommer effekten att bli på demokratin i landet (Peksen – Drury 2010, s 241). Omfattande sanktioner har generellt sett mer negativa följder än selektiva sanktioner, som exempelvis är riktade mot någon eller några enskilda individer. Ett ökande antal forskare menar att den utsatta staten sällan tvingas att ändra sitt förhållningssätt gentemot sina medborgare. Sanktioner skapar också nya incitament för att begränsa medborgarnas demokratiska friheter (Peksen – Drury 2010, s 250, 243).

Trots positiva rapporter om att fångar har släppts och att förbättringar har gjorts inom vissa områden så har den reella demokratinivån endast förändrats till det sämre i Vitryssland vilket gör att vi sluter oss till tanken att sanktionerna inte haft några reella positiva följder. Ser man på demokratiutvecklingen ur ett historiskt perspektiv kan man tydligt urskilja att den har en negativ trend. De eftergifter som gjordes för att försöka förbättra relationerna till EU har till stor del varit ett spel för gallerierna och i en större kontext har de i praktiken inte haft någon större positiv verkan på demokratinivån. Vad gäller Robert Dalhs demokratikriterier så har Vitryssland många av dessa krav instiftade i konstitutionen men då dessa rättigheter åsidosätts av regimen har de inte någon funktion i praktiken.

Vi anser att försiktighet bör råda med vilka sanktioner man använder sig utav, de bör också ha utsikten att leda till dialog istället för isolering i Vitrysslands fall. Växande isolering bör ses med fasa för EU:s östliga gränser och en form av samarbete, även om det kommer att ske mycket på Vitrysslands villkor, är bättre än isolering. Vår förhoppning är att Vitryssland i större utsträckning verkar som

en bro mellan EU och Ryssland och inte som en buffert. EU bör fråga sig om man gör vissa handlingar enbart för ställningstagandets skull och om det då inte istället är kontraproduktivt. Det hade exempelvis varit möjligt att tillåta Lukasjenka att besöka EU som en del i att uppfylla sina politiska förpliktelser, delta i möten och förhandlingar. Ett exempel där vi anser att sanktionerna, i det här fallet viseringsförbudet, lett till onödig isolering är nu senast på EU-toppmötet i Warszawa som avhandlade östeuropeiskt samarbete där Lukasjenka personligen hindrades från att medverka. Man skall dock vara aktsamma vad gäller det etiska problem som gör sig synligt med att endast betrakta Vitryssland som en handelspartner medför att man gör avkall på demokratiska förespeglingar.

Sanktionerna har sammanfattningsvis varit verkningslösa med avseende på att Vitrysslands politiska läge försämrats under tiden för EU:s tillämpande av sanktioner mot landet. Konsekvensen av EU:s misslyckande att uppnå resultat genom sanktioner i det här fallet påverkar förutsättningarna för att i framtiden kunna uppnå resultat genom sanktioner, exemplet Vitryssland kan sägas ha visat att regimer utan demokratiska ambitioner är accepterade så länge man motstått demokratisk påverkan länge nog.

6 Diskussion

Syftet med denna uppsats har varit att förklara hur EU och Ryssland försöker påverka Vitryssland i olika politiska riktningar, i vilken grad de lyckats och vilka intressen som ligger bakom denna vilja till påverkan. För att titta på dessa aspekter har vi använt oss utav diffusionsteorin vilken vi i viss utsträckning modifierat för att den skall passa vårt ändamål bättre. Vi har tittat på diffusion ur både EU och Rysslands perspektiv, både anledningarna till diffusion såväl som resultaten skiljer sig avsevärt mellan parterna.

Integrationen mellan Ryssland och Vitryssland har sedan självständigheten, trots tidvis omfattande konflikter, förblivit djup. Till detta ser vi flera anledningar; dels har de traditionellt sett starka historiska, politiska och ekonomiska band där faktorer som språk, religion samt handel vägs in och dels har deras gemensamma regimform stor betydelse för den nära relationen. De senaste månaderna, efter omfattande konflikter, tycks relationerna mellan Ryssland och Vitryssland återigen ha stabiliserats och de har gemensamt arbetat mot djupare samarbete. Det finns dock skäl till att höja ett varningens finger, möjligheten finns att Vitryssland återigen i ett utspel vänder sig till EU. Historiskt sett har samarbetet mellan Vitryssland och Ryssland präglats av konflikter vilket gör det svårt att uttala sig om framtiden. På grund av Rysslands och Vitrysslands skillnader vad gäller storlek, befolkningsmängd och resurser är risken att konflikter återigen blossar upp relativt överhängande. Detta i sin tur grundar sig i att Vitryssland fruktar att Ryssland får ett för stort inflytande över landet – den vitryska regimen vill inte att landet återgår till att vara en rysk delstat. Eftersom Vitryssland är i ett större beroendeförhållande till Ryssland än vad de är till EU har Ryssland kunnat ställa högre krav på den vitryska regimen men skulle samarbetet än en gång misslyckas kan en diversifiering från Ryssland vara möjlig, men huruvida Vitryssland då skulle våga närma sig ett samarbete med EU är oklart. Det huvudsakliga orosmomentet för Ryssland är att om Vitryssland närmar sig EU blir landet omringat av demokratier som i sig utgör ett hot mot den ryska regimen. Detta gör att Ryssland stödjer den vitryska regimen i många av dess förehavanden.

Vad gäller demokratisk diffusion från EU har den sammanfattningsvis haft ingen eller väldigt liten reell påverkan på Vitryssland. En förklaring till detta är landets omfattande integration med Ryssland. Även om den vitryska regimen skulle visat sig ha demokratiska ambitioner skulle detta riskera att leda till omfattande reprimander från Ryssland. Det är också Lukasjenkas önskan om fortsatt enhällig makt som satt käppar i hjulet för relationen till EU. EU:s krav blir på viktiga punkter så som fria val och bejakande av mänskliga rättigheter svåra att uppfylla utan att Lukasjenka samtidigt avsäger sig viss makt och kontroll över landet – ett omfattande samarbete mellan Vitryssland och EU gällande demokratisk utveckling är således inte ett alternativ i dagsläget. Vitrysslands

situation gör att de inte behöver låta sig påverkas av EU:s diffusionsförsök, de har nämligen en annan stark aktör att vända sig till vilken de företrädesvis också föredragit – EU:s agerande blir då sekundärt. Därför blir relationen, trots EU:s omfattande försök till påverkan, väldigt beroende av Lukasjenka, det har företrädesvis varit han som dikterat omfattningen av det existerande samarbetet.

Både EU och Ryssland har alltså intressen i Vitryssland och detta har Lukasjenka till viss del lärt sig att utnyttja. Den dragkamp som utspelar sig mellan Ryssland och EU har möjliggjort en utökad maktrull för Vitryssland där de kan spela ut aktörerna mot varandra för att till exempel få ekonomiska fördelar.

Vår studie visar på att externa aktörer har en stor inverkan på utformningen av den vitryska politiken. Den största påverkan har kommit av landets beroendesituation och starka band till Ryssland. EU har ändå spelat en viktig roll för Vitryssland, en part som de vid konflikter med Ryssland har kunnat använda som en motpol för att minska Rysslands inverkan på den vitryska politiken. Men genom Rysslands totala energiövertagande i Vitryssland kan det bli svårt för EU att fortsätta att verka som en motpol till Ryssland utan att försämra relationen till landet. Detta ställer EU inför ett dilemma, ska man fortsätta att göra avkall på de demokratiska värderingarna för att säkerställa energitillförseln från Ryssland?

Generella slutsatser kan ske i begränsad omfattning. Eftersom vi har inriktat oss på Vitrysslands explicita fall är de resultat och slutsatser vi kommit fram till inte valida i andra sammanhang. Integration, ekonomiska fördelar och sanktioner utgör en betydande del i påverkan på Vitryssland men det finns andra medel som kan ha större betydelse i andra fall. Varje land har specifika förutsättningar och vi kan inte generalisera den diffusionsprocess som har skett i Vitrysslands fall. De generella slutsatser som man möjligen kan dra av denna studie är i vilken utsträckning externa aktörer har möjlighet att påverka ett lands politik för att bevaka sina egna intressen i sagda land.

I vidare forskning med Vitryssland som fallstudie skulle det vara intressant att se på hur de interna och externa faktorerna samspelar med varandra i en större utsträckning. Hur påverkar de externa faktorerna de interna och vice versa. Ett annat intressant område för vidare forskning kan vara hur den utrikesstrategiska politiken bör se ut när det sker en dragkamp mellan två olika aktörer, vilka medel bör man använda sig av för att uppnå ett bra resultat, finns det en universal lösning? Vidare skulle det vara intressant att göra generella undersökningar på hur externa aktörer utformar sin utrikespolitik för att påverka en annan stat och hur utrikespolitiken tvingar de externa aktörerna att göra avkall på ideologiska värderingar till förmån för realpolitiken. Det kan utveckla sig vidare i det etiska dilemmat, hur strategin bör se ut när man är medveten om att ett land befinner sig i ett gränsområde där de har någon annan part att vända sig mot istället. Ideologi vs realism – svårt att vara idealist i praktiken men hur stort avkall kan man göra utan att svika sina egna värderingar.

7 Referenser

- Abrahamson, Kjell Albin. 1999. *Vitryssland 89 Millimeter från Europa*. Stockholm, Sverige: Ficher & Co.
- Ambrosio, Thomas. 2010. "Constructing a Framework of Authoritarian Diffusion: Concepts, Dynamics, and Future Research", *International Studies Perspectives* 11(4): 375-392.
- Ambrosio, Thomas. 2007. "Insulating Russia from a Colour Revolution: How the Kremlin Resists Regional Democratic Trends", *Democratization* 14(2): 232-252.
- Bernhagen, Patrick, 2009. "Measuring Democracy and Democratization" i Haerpfer, Christian – Bernhagen, Patrick – Inglehart, Ronald F – Welzel, Christian (red.) *Democratization*. Oxford & New York: Oxford University Press, s. 24-40
- Bosse, Giselle, 2009. "Challenges for EU governance through Neighbourhood Policy and Eastern Partnership: the values/security nexus in EU–Belarus relations", *Contemporary politics* 15(2): 215-227
- British Broadcasting Corporation (BBC), 2011. "Belarus country profile". Nyhetsartikel. 2011-11-24 (Elektronisk)
http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/1102180.stm Hämtdatum 2011-12-06
- Bunce, Valerie – Wolchik, Sharon L. 2006. "Transnational networks, diffusion dynamics, and electoral revolutions in the postcommunist world", *Communist and Post-Communist Studies* 39(3): 283-304.
- Börzel, A. Tanja – Risse, Thomas. 2008. "The Transformative Power of Europe: The European Union and the Diffusion of Ideas". Freie Universität Berlin.
- Dursun Peksen – A. Cooper Drury, 2010. "Coercive or Corrosive: The Negative Impact of Economic Sanctions on Democracy", *International Interactions* 36(3): 240-264
- Engström, Maria, 2011. "Imperiedröm ger luft åt rysk nykonservatism", Nyhetsartikel, Svenska Dagbladet. 2011-11-25 (Elektronisk)
http://www.svd.se/kultur/understrecktet/imperiedrom-ger-luft-at-rysk-nykonservatism_6660726.svd Hämtdatum 2011-11-28
- Esaïasson, Peter – Mikael Gilljam – Henrik Oscarsson – Lena Wängnerud, 2007. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm, Sverige: Norstedts juridik. (3:e uppl.)
- Europeiska revisionsrätten. 2008. "The Effectiveness of EU Support in the Area of Freedom, Security and Justice for Belarus, Moldova and Ukraine", Special Report/European Court of Auditors, No 9.

- Giumelli, Francesco 2010. "Bringing Effectiveness into the Debate: A Guideline to Evaluating the Success of EU Targeted Sanctions", *Central European Journal of International and Security Studies* 4(1): 81-100
- Korosteleva, Elena. 2011. "Belarusian Foreign Policy in a Time of Crisis", *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 27(3-4): 566-586.
- Levitsky, Steven & Way, Lucan. 2002. "The Rise of Competitive Authoritarianism", *Journal of Democracy*, 13(2): 51-65.
- Lindbom, Victor, 2011. "Putin vill bilda ny eurasisk union", Nyhetsartikel, Dagens Nyheter. 2011-10-04 (Elektronisk)
<http://www.dn.se/nyheter/varlden/putin-vill-bilda-ny-eurasisk-union?rm=print>
 Hämtdatum 2011-12-09
- Malén, Johanna, 2011. "Ryssland och Vitryssland överens om gas", Nyhetsartikel, Sveriges radio. 2011-11-25 (Elektronisk)
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4822128>
 Hämtdatum 2011-12-09
- Marples, David R, 2005. "Europe's Last Dictatorship: The Roots and Perspectives of Authoritarianism in "White Russia"", *Europe-Asia Studies* 57(6): 895-908.
- Möller Jens, 2011. "Vitryssland bojkottar EU-toppmöte". Nyhetsartikel, Sveriges Radio. 2011-09-30 (Elektronisk)
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4723429>
 Hämtdatum 2011-12-10
- Regeringen, 2011. "Vitryssland", Landinformation, 2011-12-14 (Elektronisk)
<http://www.sweden.gov.se/sb/d/11205> Hämtdatum 2011-12-15
- Rotman, David – Veremeeva, Natalia, 2011. "Belarus in the Context of the Neighbourhood Policy: Between the EU and Russia", *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, 27(1): 73-98
- Törnquist-Plewa, Barbara, 2006. *History, Language and Society in the Borderlands of Europe. Ukraine and Belarus in Focus*, Malmö, Sverige: Sekel bokförlag.
- Utrikespolitiska Institutet, 2011. "Vitryssland", Uppslagsverk, 2011-11-21 (Elektroniskt)
<http://landguiden.se/Lander/Europa/Vitryssland?p=1> Hämtdatum 2011-11-26
- Way, Lucan, 2005. "Authoritarian State Building and the Sources of Regime Competitiveness in the Fourth Wave: the Cases of Belarus, Moldava, Russia and Ukraine", *World politics*, 57(2): 231-261